

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Caput XIV. De Psalmis Poenitentialibus, & Litaniiis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

Sat dictum de hac re. Illud autem in fine mone-
ndum, ut, cum oramus pro mortuis, mortis
quoque nostræ recordemur, sicut scriptum est:
Memorare novissima tua, & in aeternum non pecca-
bis.

20. & 21. Justus Lipsius l. 1. elect. c. 6. ad l. 4. An-
nal. Hieronymus Magnus var. lect. l. 1. c. 13. & l. 2.
c. 17. usque ad 22. Ludovicus Cartio l. 1. emend.
c. 6. Wolfgangus Lazius comment. Reip. Rom. l. 3.
c. ult. Cicero 2. de legibus. Onofander in strategico
c. 36. cum notis Joannis Chokieri Leodiensis. Janus
Durantius Castellus l. 1. var. c. 4. & l. 2. c. 3. Lu-
cianus in dialogis mortuorum. Herodianus l. 4. hist.
Diadorus Siculus l. 2. c. 2. & 5. & l. 4. c. 1. Caesar.
l. 5. de bello Gallico. Eudi funebres quando, & cui
primum instituti fuerint narrat Pausanias in Arca-
diis. Idem in Messenicis edictum olim ait, ut veste
pulla prosequerentur omnes funera optinatum. Pa-
ces, & candelas adhibitas in funeribus constat ex
Tacito 2. Ann. Persio sat. 3. Seneca de Tranquillit.
amicis 11. Suetonio in Augusto, & ex D. Hierony-
mo ad Vigilantium. Cantu prosequi mortuos ad se-
pulturam plurimarum gentium instituta sanxerunt,
teste Macrobio in somn. Scip. lib. 2. cap. 3. Graeci de-
functos osculabantur, quam consuetudinem commemo-
rat Euripides in Alceste: sed inhibitu postea
fuit hujusmodi osculum à Conciliis Antissiodorensi,
& Matisconensi. Pompas funebres Italico idiomate
describit Franciscus Petucius. Quadam item de fu-
neribus tractat Natalis Comes in Mythologis l. 1.
c. 13. Dabantur olim convivia in mortuorum memo-
riam, de quibus Synesius ep. 3. Chrysostomus hom.
28. in c. 1. prime ad Corinth. quorum etiam abusum
damnant Zeno Veronensis in Psalm. 49. & Gauden-
tius tract. 4. de Paschate Petrus Gregorius Tholosa-
nus l. 1. de immortal. animor. ex corporum mortuo-
rum cura argumentum desumit ad probandum animam
immortalitatem. Ob hanc enim institus est unicuique
à natura amor. & cura proprii corporis etiam post
mortem. Olympias Alexandri mater, cum Cassandri
jussu interficeretur, capillis, & veste se haestecom-
posuit, ne quid posset in cadavere inhonestum videri.
Narrat id ex Trogo Pompejo Justinus in fine l. 15. Si-
milia refert de Polixena Euripides in Hecuba v. 68.
& Ovidius 13. metam. v. 477. De Lucretia idem
Ovidius 2. Fast. v. 83. de Cornelia Vestali Plinius
l. 4. ep. 11. De Glauca Statius 2. Sylvar. v. 154.
De Cleopatra Florus l. 4. De Casare Suetonius. De
Virginibus Milestis Aulus Gellius noctium Attic. l. 15.
c. 19.

CAPUT XIV.

De Psalmis Pœnitentialibus, &
Litanis.

§. I.

Pœnitentia utilitas, & effectus. De Psalmis
Pœnitentialibus, eorumque usu. Laudes
pœnitentiae. Cur septem tantum sint Psalmi
Pœnitentiales.

1. **C**Adit infelix homo in foveam peccati mor-
talis, & non adjiciet ut resurgat: infigi-
tur in limo profundi, & non est substantia: in-
fernalis tyranni servituti se subjicit, & non est
qui redimat: bibit sicut aquam iniquitatem ama-
rissimum virus, & nemo est qui alexipharma-
cum misceat: à planta pedis usque ad verticem
non est in eo sanitas; vulnus, & livor, & plaga
tumens, & non est qui circumliget, aut curet
medicamine, aut foveat oleo: nisi respiciens
desuper Pater misericordiarum, & Deus totius
consolationis manum porrigat adjutricem. Lapsus
enim ex voluntate homo, inquit Bernardus
a, non æquè ex voluntate resurgere jam li-
berum habet, quia etsi datum fuit voluntati posse
stare ne caderet, non tamen resurgere si cade-
ret. Non enim tam facile quis valet exire de fo-
vea, quam facile in eam labi. Cecidit sola vo-
luntate homo in foveam peccati, sed non ex vo-
luntate sufficit & posse resurgere. An igitur pec-
cantis casus irreparabilis erit? An infirmitas hæc
prorsus ad mortem, ut qui fecerit iniquitatem
omnino moriatur in ipsa? Absit. Sed quid dicit
Scriptura? b Perditio tua ex te Israel, tantum-
modo in me auxilium tuum. Benignus itaque Deus
excitante gratia præventum peccatorem è sterco-
re sublevat, erigit à ruina, liberat à servitute,
sanat à vulnere, è morte transfert ad vitam.
Pulsat enim ad cor ejus per fidem, expergefatum
concutit per timorem, concussum suffulcit
spei adminiculo ne labatur, suffultum elevat
ad altiora per actum dilectionis, elevatum deni-
que perfectissimè sanat per contritionem, &
pœnitentiam. Appositè ad hanc rem Fulgen-
tius Ruspensis Episcopus c: Prævenit gratia Dei
impium, ut fiat justus: subsequitur justum, ne
fiat

Ggggg 2 fiat

a Bern. de grat. & lib. arbitrio. b Osee 13: 9.
c Fulg. l. 1. ad Monimum.

fiat impius. Prævenit cæcum, ut lumen, quod non invenit, donet; subsequitur videntem, ut lumen, quod contulit, servet. Prævenit elisum, ut surgat: subsequitur elevatum, ne cadat. Cecidit miserando lapsu Regius Propheta, vir secundum cor Dei, vixque protulerat salu- tiferum illud *Peccavi*, cum subito in sermone Domini dictum est illi, *Dominus transulit peccatum tuum à te*. Quem pœnitet peccasse penè est innocens, ait Tragicus *d*. Ceciderunt & alii, & computruerunt in sœcibus suis, carebant videlicet veræ pœnitentiæ præsidio, ac sinceræ contritionis adiutorio. Saul quoque re- prehensus à Propheta; *Peccavi* dixit, sicut & David: nec tamen in pari voce par subsequuta est peccati remissio. Cum ergo in confessione pec- cati, inquit Fulgentius *e*, utriusque una vox fuerit, cur non una est utrique concessa remis- sio? nisi quia in similitudine confessionis vide- bat Deus dissimilitudinem voluntatis: nec so- num sermonis attendit, sed intentionem cordis in utroque discrevit.

3. Sanctus ergo Spiritus arguens mundum de peccato, sponsæ suæ Ecclesiæ inspiravit, ut præter pensum Horarum Canonicarum, Psal- mos etiam Pœnitentiales, quos David pœni- tentiæ Præsul (ut eum vocat sanctus Laurentius *f* Novariensis Episcopus) composuit, cer- tis diebus pro venia delictorum recitaret. Usum autem horum Psalmorum antiquissimum esse vel ex eo colligere licet, quod de sanctissimo Patre Augustino narrat Possidius. *g* Nam cum Hippo- ne à Vandalis obsessa morti proximus decumbe- ret, hos tanquam ab omni jam antiquitate sus- ceptos in tabella describi, sibi que ob oculos in pariete affigi iussit, ut assidua eorum lectio- ne se ad extremam cum diabolo luctam præpara- ret. Horum quoque crebra fit mentio in anti- quo pœnitentiali Romano. Extant autem præ- clara sanctorum Patrum commentaria, quibus hosce Psalmos exposuerunt, duorum præsertim summorum Pontificum Gregorii Primi, & In- nocentii Tertii. Eisdem per modum orationis explanat Gerson tomo tertio. Eos quoque Chri- stophorus Varkevicius eleganti Paraphrasi illu- stravit. In eisdem scripsit Meditationes Ludo- vicus Vives, non pietati, sed ostentando inge- nio. Quo ritu olim dicerentur docet in libro de Canonum observantia Radulphus Tungren-

d Seneca in *Agamemno* v. 243. *e* Ful. l. 2. de remiss. peccatorum. *f* Laurent. Novar. hom. 1. *g* Possid. in vita Aug.

sis *h*. Hodie ex institutione Pii Quinti sextis feriis Quadragesimæ recitantur. At Religiosi va- rias consuetudines habent, quas laudabiliter ob- servant. In Ordine nostro Cisterciensi statutum fuit à primariis Abbatibus ad generalia comitia congregatis anno ab orbe redempto 1194. ut omni sexta feria per totum annum processiona- liter post Primam dicerentur, cujus institutio- nis occasio tametsi fuerit terræ sanctæ, belli- que sacri subsidium; non tamen debent ob pœ- nitentiæ meritum omitti: & sic revera ab uni- verso Ordine observatur. Cum patent igitur januæ veniales, ut eleganter scribit Victor Car- tennensis Episcopus, cum fluctuantibus, & cri- minum tempestate jactatis pœnitentiæ portus offertur, cum mentibus promittitur cura lan- guentibus, & sauciatis vitalem pollicetur ultro- neus artifex medicinam, cum misericordia ha- betur in promptu, antequam iustitia capulo te- nus extrahat pugionem, sumamus arma pœni- tentiæ, & iudicis rigorem satisfactionis officio mulceamus.

3. Notat autem Nemesius *k* Episcopus, & Philosophus æquè convenire homini pœnitentiam, ac risibilitatem. Solus homo, inquit, inter omnia, quæ ratione sunt prædita, habet hoc præcipuum, ut ejus erratum pœnitentiæ condonetur. Nam Angeli cum nullam habeant cau- sam necessariam, quæ ad peccandum impellat, sed natura omni affectione corporis, & inopia, & voluptate vacent, merito per pœnitentiam ad veniam aspirare non possunt. At homo non modo rationis particeps, sed etiam animal est, & necessarij usus vitæ animalis, motusque turbi- di persæpè rationem attentant, & labefaciunt. Quare cum ad sanitatem rediit, & declinatæ turbulentis animi motionibus virtutem comple- titur, iusta illi misericordia, id est venia tribui- tur. Atque ut proprium ejus naturæ ridere est, nam & soli adest, & omni & semper: ita in rebus non naturæ lege, sed Dei erga nos bene- ficio constitutis, proprium est hominis, ut per pœnitentiam ab omni culpa liberetur. Nam soli homini, & omni, & semper quoad in terris vivit hoc datum est. Deus enim, ut docet Tertul- lianus *l* post tot, ac tanta delicta humanæ temeritatis à principe generis Adam auspiciata, post condemnatum hominem cum seculi do- te, post ejectum paradiso, mortique subje- ctum, cum rursus ad suam misericordiam ma-
tura-

h Radulph. prop. 21. *i* Victor Carten. l. de pœnit. c. 32. *k* Nemes. l. de nat. hominis c. 1. *l* Tertul. de pœnit. c. 20.

turavisset, jam inde in sempiterno poenitentiam dedicavit, rescissa sententia irarum pristinarum, ignoscere pactus homini, & imagini suæ. Ut verò per poenitentiam peccatorum remissionem obtineamus, talem eam oportet esse, qualem describit Abbas Cellensis *m* ut sit videlicet in ore veritas, in corde charitas, in conscientia puritas, humilitas in habitu, abstinencia in victu, modestia in excessu, castitas in aspectu, in omni loco oratio, in omni tempore meditatio, in toto corpore afflictio, in tota anima devotio, desiderium ante Deum, lacrymæ die ac nocte ad Deum. Sic justificatur anima à sordibus pristinis lota flumine lacrymarum, deterisa veritatis linteo, accensa charitate, purgata confessione, ornata humilitate, cincta abstinencia, circumcincta modestia, castitate glorificata, oratione elevata, meditatione suffulta, devotione inuncta, desiderio in cœlis recepta. O felix humilitas poenitentium, exclamat Guericus Igniacensis *n*, o beata spes confidentium! Quam potens es apud Omnipotentem, quam facile vincis invincibilem, quam citò tremendum judicem convertis in piissimum Patrem! Evangelicæ prædicationis gratia à poenitentia sumpsit exordium: o Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum. Initium etenim revertendi ad Deum est poenitentia, Hæc porta veniæ, spes indulgentiæ, gratiarum custos, misericordiæ conciliatrix, terror dæmonum, lætitiæ Angelorum, gaudium universæ terræ. Hæc Deum placat, serenat conscientiam, referat cœlum, de terris elevat, & in excelsum attollit. Magna revera hominibus fit poenitentia, ait vir venerabilis Ephrem *p*, quia tanquam videntes Deum per ipsam reconciliamur. Magna super terram est poenitentia, quoniam scala animabus fit eò ascendendi, unde per peccatum deturbatæ sunt. Lætantur cœli, & qui illic Angeli de poenitentia hominis, ut loquitur Tertullianus *q*. Heus tu peccator bono animo sis: vides ubi de tuo reditu gaudeatur. Opera autem poenientiæ hæc sunt sacco, & cineri incubare, corpus sordibus obsecrare, animum meroribus dejicere, jejuniis preces alere, ingemiscere, lacrymari, & mugire noctes diesque ad Dominum Deum, presbyteris advolvi, & charis Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ injungere.

m Pet. Cellen. l. de panib. c. 3. *n* Gueric. ser. 2. in
 Quadr. o Matth. 3. 2. *p* Ephrem. tr. de pa-
 nis. *q* Tertull. l. de panis.

METRUM XXIX.

Utilis placet dolor,
 Quem spes jururæ mitigat solutis.
 Nec labor premis gravis,
 Si mereor illo gloria coronam.
 Terra quid mihi, aut polus
 Offert colendum? vilibus probrosas
 Gentibus relinquo opes,
 Satis beatus pauperum lacerna.
 Quid juvat domum auream,
 Jovemque clausum possidere in arca?
 Lautæ quid refert gula,
 Et empta magnis sumptibus voluptas?
 Quid metalla, quid Gœa
 Merces beata, Mexicique Gaza?
 Nam nec aurea domus,
 Quæ lavigatis emicent columinis,
 Nec clientium favor,
 Aut sceptrum eois fulgidum lapillis,
 Nec minax tuba syragor,
 Mortis rapacis impetum coirent-
 Ite nobili luto
 Tago, vel Hermi, splendidiisque canis-
 Ite divitum manus,
 Lesbique duras submovete leges.
 Quod si avara circum
 Potentiorum dona, vel corona
 Nil juvant, & ultimis
 Revulsa ab Indis, ac Hydaspæ gemma:
 Si nihil valent opes,
 Nec sceptræ Averni leniunt furorem:
 Sat mihi abâto in specu
 Arcto cibari pane, & annis unda.

4. Septem sunt autem poenitentium Psalmi, vi. scilicet, xxxj xxxvij. L. cj. cxxix. & cxlij, quos magni mysterii significatione majores nostri instituerunt. Docet Calliodorus *r* post Origenem * septenario numero conclusos esse, quia septem modis peccata nobis dimitti possunt: per baptismum, per passionem martyrii, per eleemosynam, per hoc quod remittimus peccata fratribus nostris, cum converterit quis peccatorem ab errore viæ suæ, per abundantiam charitatis, & per poenitentiam. Inveniuntur & alii fortasse modi remissionum: congruit enim ut numerum supplicationis nostræ indulgentia divina transcendat. Antiqui etiam canones septenem poenitentiam pro gravioribus peccatis imposuerunt. Leprosus mundandus septies in veteri lege aspergebatur. *f*. Naamam Syrus septies

Ggggg 3. 12-
r Cassiod. in ps. 6. * Orig. hom. 2. in Levit. l. Le-
 vit. 14. 7.

lavari in Jordane iustus est ab Eliseo. Septimo anno fiebant remissiones, eratque magnus Jubileus post quadratum septenarium *n.* Septimo die emissæ columba aquas ultrices cessasse indicavit *x.* Septies oscitavit puer à morte revocandus ad vitam *y.* Septem gradibus ascendebar ad portam templi apud Ezechielem *z.* Septem diebus foror Moïsis separata est antequam mundaretur *a.* Ipse vertex Theologorum Petrus, coryphæus, & os Apostolorum, ut eum vocat Paulus *b.* Episcopus Emisenus, sublimiori instructus sapientia septenarium proposuit numerum, cum ageret de remissione, à quo numero Christus respondens discedere noluit, ut ex Evangelica constat historia. *Domine, inquit e, quoties peccabis in me frater meus, & dimittam ei? Usque septies? Dicit illi Jesus; Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* Non ergo sine causa horum Psalmorum numerus ad septenarium redactus est, ut septuplum expurgati *d,* à septem plagis immunes *e,* exclusis septem Dæmoniis *f,* septiformi spiritus gratia illustremur. Notat autem Innocentius Papa *g* initio expositionis horum Psalmorum, quæ D. Bernardo Claraevallensi ab imperito quodam impressore Veneto olim perperam tributa fuit, notat inquam inter istos septem Psalmos quatuor esse consimiles, & tres dissimiles in principiis. Semper verò, ait, inter duos consimiles unus dissimilium constituitur: & inter duos dissimiles unus consimilium collocatur. Consimiles sunt primus, tertius, quintus, & septimus: dissimiles secundus, quartus, & sextus. Nulla enim in via sunt ita perfecta, quibus non interveniat aliquod imperfectum: nec aliqua tam sunt mala quibus non intercedat aliquod bonum; quatenus nec perfectis præsumptio, nec malis desperatio tribuatur: quod maxime convenit, & expedit poenitenti, ut nec de misericordia nimium præsumat sperando, nec de iustitia nimium desperet timendo; sed inter superiorem, & inferiorem molam spiritualiter conteratur. Porro de singulis Psalmis operæ pretium erit quædam notasse.

r 4 Reg. 5: 10. *u* Levit. 25: 4. 8. *x* Gen. 8: 10.
y 4 Reg. 4: 35. *z* Ezech. 40: 26. *a* Numer. 12:
 14. *b* Paul. Emisen. homil. de Incarn. 1. in actis
 Concilii Ephesini tom. 6. *c* Matth. 22. *d* Psal.
 11: 7. *e* Apoc. 15: 6. *f* Marc. 16: 19. *g* Inno-
 cent. tertius proem. in 7. Psal.

Notantur quædam de singulis Psalmi Poenitentialibus. Denique adhortatio ad poenitentiam.

Psalms sextus, *Domine ne in furore tuo arguas me,* primum inter poenitentiales occupat locum. Senarius autem numerus personæ poenitentis aptatur, quia in naturali numerorum serie primus est, cui conveniat perfectio sui ipsius. Titulus ejus est, *in finem in carminibus, sive in hymnis pro octava.* In finem *Et, τὸ τέλος,* quod quidam viri docti assidue, vel in perpetuum vertunt: aliquot enim Psalmi certis Hebdomadæ diebus assignabantur, hic verò nulli alligatus diei assidue psallendus erat. Finis etiam consummatæ rei perfectionem significat, ut videlicet admoneantur initio poenitentialis cursus poenitentes jugiter in oratione versari, & ad summum perfectionis culmen, ad Christum qui est finis universonum, aspirare. Quod nos in finem, Græci *εἰς τὸ τέλος,* Hebræi legunt *lamnaseach,* quam vocem D. Hieronymus *victori* est interpretatus, Symmachus *in victoriis,* versus Epinicius ob partam victoriam, Theodosio *in τὴν vic-
 in victoriam.* Nam quæ major victoria, quam post lapsum resurgere, durum poenitentia iter arripere, carnem propriam subjugare, mundi pompas contemnere, adversarium ad petram, qui est Christus, allidere, super aspidem, & Basiliscum ambulare, & conculcare leonem, & draconem? Hæc est victoria, quæ vincit mundum, compunctio cordis, poenitentia rigor, orationis instantia. Gladius est poenitentia peccatum radicitus evellens, ut non immeritò poenitentia præces à victoria ducant initium: ferventer enim in via Domini inceperunt, jam vicisse est. In carminibus ergò, sive in hymnis oremus, ut det nobis tota charitate compungi, qui supplicandi præstitit rationem. Oremus inquam in hymnis, & carminibus, nam qui tactus dolore cordis intrinsecus peccata sua humiliter confitetur, dulces personat hymnos coram Deo, & Angelis ejus, sicut scriptum est: *h Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente.* Dicitur cantari hic Psalmus pro octava, qua literaliter asserunt Hebræi genus quoddam cytharæ fuisse octo chordarum. Amavit enim vir sanctus David musicam piam, ut scribit Augustinus, & in ea studia nos magis ipse, quam ullus alius auctor

h Luca 15: 10. *i* Aug. epist. 131.

autor accendit. Alii ajunt hoc carmen Hypomixolydio concentu, quem nos octavum tonum nuncupamus, fuisse cantatum, ac propterea octavæ titulum præ se ferre. Sancti Patres communiter per octavam mysterium Resurrectionis intelligunt. Quæ est autem octava, inquit Chrysostomus &, nisi dies illa, illa Domini, inquam, dies magna, & terribilis, quæ est ut clibanus ardens quam tremunt etiam virtutes coelestes? Futuræ enim resurrectionis, tremendique judicii consideratio animam excitat ad penitentiam, & ad orationem: Unde tremens, sed cum fiducia ad thronum gratiæ accedens dicit: *Domine ne in furere tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.* Primò autem judicis caprat benevolentiam à potestate judicii, & consuetudine parcendi. Deinde narrat ærumnas proprias, quibus animam extabuisse deplorat. Iniquos tandem execratur, nec aliquam in postesum vult cum his habere portionem. Astat reus coram supremo iudice, peccatum lacrymis diluit, in noctibus lectum lavat, quem in noctibus inquinaverat, & accusans seipsum veniam meretur, quia se non excusat à culpa, summum defensionis genus in hoc constituens, quod se ipsum condemnat. Novum scilicet judicii genus hoc est, ait sanctus Zeno, in quo reus, si excusaverit crimen, damnatur: absolvitur, si fatetur. Nam, ut magnus scribit Gregorius, cum defenditur culpa, geminatur. Habet hic locum cuiusdam profani sententia dicentis: Morborum alimentum silentium est. Peccatum enim, sitaces, serpit, & crescit, sitque animæ tanquam pestilens carcinoma: si aperis, & manifestas, protinus veneni vis evacuatur. Valida est misericordiæ precatio peccati confessio, ait Aleuinus o: & ille misericordiam Dei inveniet, qui se miserum confitetur.

2. Post sextum sequitur trigessimus primus: *Beati quorum remisse sunt iniquitates.* Numerus tricenarius fidem Trinitatis designat cum observatione præceptorum decalogi. Unitas superaddita charitatem significat, quæ est finis, & consummatio legis. Sicut autem custodia legis perducit ad præmium, sic ista compuncto corde fusæ precatio malorum ob transgressionem Decalogi commissorum indulgentiam obtinebit, quatenus deinceps fidem S. Trinitatis bonis operi-

Chrys. lib. 2. de compunctione cordis cap. 4. 1. Zeno serm. 2. ad Neophytos. in Greg. l. 4. moral. c. 19. n. Heliodor. l. 4. hist. Æthiop. o. Aleuin. in 1. Psal. psunt.

bus comprobantes ad charitatis unitatem feliciter perveniamus. Titulus psalmi Hebraicè est *maschil*, Græcè *ovianus*, Latine *intellectus*, quia spiritualis intelligentia ad mysteriorum illius profunditatem est adhibenda. Hic est intellectus, ut nemo fide per gratiam accepta de peccati impunitate præsumat. Dicitur est in alio psalmo p: *Delicta quis intelligit?* In hoc autem dicit Deus: *Intellectum tibi dabo, & instruam te.* Promissus ergo intellectus præmittitur in titulo, ut sciamus ad penitentiae studium nequaquam venire nos posse, nisi misericordia Domini suffragante peccata nostra intellexerimus. Quis enim pro diluendis oret criminibus, quæ prorsus ignorat? initio psalmi cognoscens penitens proprios errores humiliato corde suspirat, eos prædicans verè beatos, quorum remissæ sunt iniquitates. Fatetur deinde se malè habuisse dum tacuit, curatum autem fuisse dum culpas humiliter confessus est: tum veniæ postulationem etiam sanctis esse communem asseverat. Orat post hæc, & ad ejus verba respondens Dominus sperantibus in se misericordiam pollicetur. Hac erectus promissione commonet homines in fine, ne brutis animantibus similes facti vagis subdantur erroribus; sed ut potius sperantes in Domino, recto corde latentur, ut piissimi judicis, qui lacrymis nostris flebitur, sententiâ absoluti in ipso gloriari mereantur. O divinam clementiam, exclamat Basiliius q Seleuciæ Episcopus, ad quantam dignitatem exivit penitentia! Homines lacrymantur, & Deus immutatur: lugent mortales, & decretum solvit immortalis.

METRUM XXX.

Quam felix est, cui scelerum
Christus vincula resolvit,
Quem nullæ inficiunt sordes,
Imo in corde latentis.
Conditur huic ferrum, & redeunt
Auri fulgida secla.
Nectare manant huic colles,
Sudant balsama campi.
Huic regales fundit opes
Pleno copia cornu.
Et quocumque terit pedibus
Terram, sub pede florent
Lilia, purpureæque rosa.
Et verè decus omne.

Hinc

p Psalm. 18. q Basil. Seleuc. or. 12. qua est 1. in Jonam.

Hunc fas, hunc sequitur pietas,
 Hunc sincera voluptas.
 Hunc terræ, cælique bonis
 Virtus alma coronat.
 Sive citum rapit hora diem,
 Seu sol lumina reddit.
 Ille hilari semper superos
 Curvo poplite adorat.
 Quidquid crassima lux referat
 Expectat placido ore.
 Imubique nitens vultu
 Fraudis nescit, & iram.
 Horrida terræ bella fremant,
 Tristis sæviat Orcus.
 Immineat terribilis mors,
 Fractus corruat orbis.
 Hic lætus, constansque animi
 Semper pace potitur.
 At qui mortifero insectum
 Gestat crimine peccus,
 Quanta miser patitur, quanta
 Intus prælia sentit!
 Quot curæ cor dilacerant,
 Quot pœnis cruciatur!
 Sic sic præcipites erebo
 Damnat foeda Dionæ.
 Sic Bacchi, sic perdit opum
 Effrenata cupido.
 Discite mortales sapere,
 Veram discite vitam.
 Ponite criminibus finem,
 Culpas mergite planctu.
 Justa piis cedet lacrymis
 Justi Numinis ira.
 Et dicet rediviva polum
 Scande ô mortua proles.

3. Tertius cum primo convenit in primo versu: Domine ne in furore tuo arguas me, & est in ordine Psalterii trigessimus septimus fidem judicans, & observantiam Decalogi per sepiiformem gratiam Spiritus sancti. Ejus Hebraica inscriptio est *le azehir*, Græca *Εὐχὴ ἀνάμνησις*, Latina in commemoracionem, sive ad commemorandum: Additum die Sabbati, vel pro Sabbato ex usu Synagogæ, quæ hunc Psalmum Sabbatis canebat. Sabbatum requiem significat. Fidelis ergo anima, ait magnus Gregorius, requiem in primo homine perditam ad memoriam revocans, & futurum nihilominus vitæ æternæ Sabbatum spiritus agilitate contemplan, ab omni

Gregor. in expos. hujus Psal.

spiritus, & carnis optat corruptione eripi, & ad futuram indeficientis beatitudinis requiem consummato hujus vitæ termino, orat sine cunctatione perducere. Fecit etiam David hunc Psalmum ad commemoracionem, tum ut illum semper in ore ferret ad animi sui post peccatum curacionem: tum ut ipsum peccatum semper in mente habere, sicut scriptum est: *Et peccatum meum contra me est semper*: ut nos quoque ejus exemplo admissa flagitia quotidiano castigantes flagello à futuris culpis præteritarum memores abstineamus. Ista est vera pœnitentia, ut verbis loquar Augustini, quando sic convertitur quis, ut non revertatur; quando sic pœnitet, ut non repetat. Ambrosius u item verum pœnitentem describens; Pœnitentem, inquit, hominem dico, qui plangit quod peccaverat, & rogat Dominum, ut non iterum faciat quod admiserat. Pœnitentem hominem dico, qui post concupiscentiam suam non vadit, & voluptatibus suis se privat. Pœnitentem hominem dico, qui repellit quod malè fecerat, & rogat Dominum, ut veniam consequatur. Pœnitentem hominem dico, qui diligit quod ante neglexit, & quod fecerat mali, deserit. Porro Psalmus internum, & externum morbum commemorat, corporis languorem, afflictionem animi, amicorum molestiam, fastidium extraneorum. A cunctis autem derelictus tacet, quiescit, dissimulat, spem suam in Domino reponit, paratum se quoque ad flagella testatur, quibus commissa possit abolere peccata, ac tandem in Domino exultans continuam ejus in tantis periculis assistentiam implorat.

4. Quinquagesimo Psalmo: *Misere mei Deus*, quartum, & medium locum inter pœnitentiales sacratissimâ figuratione fecerunt antiqui. Expers sit omnis historiæ, qui nesciat peccasse Davidem cum Bethsabæe, ejusque maritum regali jussione ab hostibus fuisse peremptum. Nam mulierem, quæ placuerat oculis suis, accessit fecit, virum autem ejus innocentem bellatoribus objici jussit, ut vi opprimeretur hostili. Ex hac historia desumptus est titulus Psalms. In fine Psalms David, cum venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabæe. Pertinet quinquagenarius numerus ad remissionem, quinquagesimo enim anno secundum legem remissio erat, ut, si quis distraxisset possessionem, eam reciperet, servus libertate donaretur,

exul
 Psalmo 50. t Aug. serm. 3. de Nativ. Domini.
 u Ambros. ser. 4. post. 1. Dom. 40.

exul rediret in patriam. Quinquagesimo etiam die data est Lex in monte Sina, & eodem die numero Spiritus sanctus adveniens Apostolorum corda sacris donorum charismatibus illustravit. Sic iste quinquagesimus Psalmus puro recitatus affectu dissolvit crimina, vulnera sanat, debita tollit peccatorum. Atque idem Ecclesiastico usu receptum est, ut, quoties admissorum scelerum remissio petitur, hujus Psalmi recitatione postuletur. Optimè, ut solet, doctorum Princeps Augustinus: Iste Psalmus sicut cautos facit eos, qui non ceciderunt, sic desperatos esse non vult, qui ceciderunt. Quisquis peccasti, & dubitas agere poenitentiam pro peccato tuo, desperando salutem tuam, audi David gementem. Ad te Nathan Propheta non est missus, ipse David ad te missus est. Audi cum clamantem, & simul clama: audi gementem, & contremisce: audi flentem, & lachrymas junge: audi correctum, & condelectare. Si tibi non potuit intercludi peccatum, spes veniæ non intercludatur. Missus est ad istum virum Nathan Propheta: attende Regis humilitatem, non respuit verba præcipientis, non dixit, audes mihi loqui Regi? Rex sublimis Prophetam audivit, plebs ejus humilis Christum audivit. Audi ergo hæc, & dic cum illo: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Dulcissimus est hujus Psalmi decursus de amaro compunctionis fonte scaturiens. Nam & satisfactionem continet perfectissimæ humilitatis, & vivam misericordiæ Domini confidentiam. Peccavit David, quod solent Reges: sed poenitentiam gessit, flevit, ingemuit, quod non solent Reges. Confessus est culpam, memor peccati, oblitus imperii & ipse suum cantavit opprobrium. Hunc Regem imitatur poenitens in hoc Psalmo; crimenque fatetur, tum Dominum rogat, ut amissam restituat gratiam, quum si fuerit consequutus, contriti cordis sacrificium, & mysticas vitulorum oblationes pollicetur.

5. Quinto loco centesimus primus Psalmus invenitur, *Domine exaudi orationem meam*. Centesimus numerus plenus in omnibus, & perfectus ostenditur, cui adjuncta unitas apicem indicat perfectionis, ad quam post remissam culpam debet poenitens properare. Tam in Hebraico, quam in Græco, & Latino textu hæc prænotatur inscriptione: *Oratio pauperis cum anxius fuerit, & coram Domino effuderit precem suam.* Hoc omnium malorum singulare remedium est

& Aug. in Ps. 30.

non ad res perituras converti, sed ante Dominum effundere cor suum, & veram ab eo consolationem præstolari. Felix conscientia, quæ ob doctorem poenitentiae anxiam risum in luctum, cantum in plandum, gaudium convertit in moerorem, faciens membra sua servire sanctitati, quæ ante servierant iniquitati. Felix conscientia, quæ paupertate spiritus ditissima precem suam effundit coram Domino, sollicitè præcavens, ne cuiusque vel levissimæ maculæ deformitate tremenda illius majestatis offendat aspectum. Conscientia nostra adversarius noster est, de quo scriptum est, *Esto consentiens adversario tuo* y. Adversarius dicitur, quia omni prævæ voluntati nostræ adversatur: arguit nos, cum non agimus quod debemus; accusat nos, cum agimus quod non debemus. Conscientia est lex non scripta, ait Niceas Heraclensis z, quæ viam veræ poenitentiae præscribit nobis. Quæ cum non habeat loquendi usum, ut Victor Cartennensis a eleganter scribit, nescit tamen tenere silentium. Potest tibi ad tempus testis prodesse, conscientia verò tecum semper est, & sine te non est: hæret pectori, nec unquam te deserit, & velut quædam pedissequa nullo abs te temporis intervallo discedit: tenet te reum, & in sua semper ditione captivum. Pauper igitur in hoc Psalmo conscientia stimulis agitur orat gemens, & afflictus, suasque necessitates sibi narratione commemorat, ut Deus tandem placatus calamitosam anxietatem in perennem læticiam sedatâ conscientia mutet, & illuc semen sanctorum dirigat, ubi regnans habitat ipse, ubi est spes gloriosa fidelium, ubi lucet perpetua claritas, & pax æterna justorum.

6. Sextus est Canticus graduum desumptus in ordine Psalterii est centesimus vigesimus nonus, *De profundis clamavi ad te Domine*. Numerus quidem centesimus vigesimus ex denario in duodenarium ducto resultans plenissimæ virtutis, & consummatæ dicitur esse perfectionis, partes enim ejus aliquotæ ordinatissimâ distinctione procedunt usque ad unitatem: sed numerus novenarius superadditus humanorum operum imperfectionem designat. Calculus ergo numericus hujusce Psalmi ex perfecto, & imperfecto compositus veram comprobatur illam esse sententiam, qua dicitur, *Cum consummaverit homo, tunc incipiet*. Nemo quippe

H h h h h aded

y *Matth. 5. 25.* z *Nicæ. in orat. 16.* Nazianz. n. 37. a *Victor. Carten. libro de Pan. c. 5.* b *Ecc. 18. 6.*

aded perfectus in hac vita reperitur, qui non debeat semper ulteriorem appetere perfectionem, donec feliciter consummatus expleat tempora multa, & quod in via concessum non est, magno gratiarum cumula accipiat in patria. Hoc idem indicat non obscure inscriptio Psalmi, *Canticum graduum*, sive ex Hebræo *scilicet hamah-aloth*, quod significat *Canticum ascensionum*: quo titulo admonetur poenitens ascensiones disponere in corde suo, ire de virtute in virtutem, concupiscere, & deficere in atria Domini, donec perveniat ad locum illum, ubi bonum sit esse, securum commorari, unde cadere non possit, sicut scriptum est: *e & gaudium meum nemo tollet a vobis*. Sed de Canticis graduum, deque mysticis ascensionibus sequenti capite agendum erit. Habet hic Psalmus vocem gementis, & clamantis ad Dominum, ut de profunda peccatorum abyssu liberetur in sanguine Jesu Christi constituta fiducia, qui peccatores mundat ab omni delicto. Non arctatur numero, inquit Arnoldus Abbas *d*, non clauditur fine, nullas omnino habet metas divina clementia: sit qui invocet, erit qui exaudiet: sit qui poeniteat, non deerit qui indulgeat. Misericordia Domini plena est terra, & miserationes ejus super omnia opera ejus. Ideo post creatum hominem quiescisse dicitur Deus, quia nimirum creaturam habebat, erga quam poterat misericordiam exercere. Fecit Deus caelum, & terram; non lego, ait Ambrosius *e*, quod requieverit: fecit Solem, Lunam, & stellas; nec ibi lego quod requieverit: sed lego quod fecerit hominem, & tunc requievit habens cui peccata dimitteret. Nec antea vitae fordes a speranda venia quempiam tertere debent, quia, ut rursus Arnoldus scribit *f*; Nisi ad antiqua revertatur contagia, nulli prior praedicitur vita.

7. Psalmus centesimus quadragesimus secundus, *Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam*, felicem perficit cursum supplicantium poenitentium. Componitur hic numerus ex denario, quaternario, & binario: atque huic computationi recte fidelium vita post peractam poenitentiam comparatur, quia utrumque testamentum custodiens, & praecepta servans, quae in quatuor Evangelii & in legis Decalogo continentur, ad perfectionis culmen velocissimo conatur ascensu pervenire. Propria ejus inscriptio est, *Psalmus David*, ad

e Joan. 16. 22. *d* Arnoldi, lib. de 7. verbis cap. 2. *e* Ambrosii, ex am. lib. 6. cap. 20. *f* Arnoldi, lib. cap. 3.

didit Latinus Interpres, *Quando persequeretur eum Absalon filius ejus*. Non vacat autem mysterio, quod in hac postrema deprecatione filii impietas commemoratur, qui insana percitus dominandi libidine ausus est contra proprium genitorem praedium concitare. Ne forte putaret poenitens, dimissa culpa se jam securum posse quiescere, exemplo monetur opportuno, de bellatis hostibus externis, acrius a propriis filiis instare certamen, certamen inquam intestinum, praedium anceps, & tumultuarium a pravis affectionibus, quae militat adversus animam. Vis audire fortissimum athletam hujus militiae discrimen fideliter enarrantem? *Invenio, inquit, aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captivantem me in lege peccati*. Hic est Absalon contra parentem insurgens: hic est filius, cum quo vix possumus pacem habere, cui merito vulgatum illud possumus occinere, *Nec tecum possum vivere, nec sine te*. Hunc igitur hostem multo vigilantius cavere debemus. Saepè securitas incautos reducit ad transacta peccata, & cum dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis supervenit interitus. Orat Dominum poenitens in hoc Psalmo, ut sibi periclitanti opem conferat salutarem: deinde precatur, ne cum servo suo velit intrare in iudicium, sed potius vocem illam dulcissimam eum faciat audire, *Fili remittuntur tibi peccata tua*. Petit tandem oram sibi fieri viam vitae, ut Dei voluntatem edoctus, & deductus in terram rectam, atque ab insidiis inimicorum liberatus felici tranquillitate potiat.

8. Desino in hac saluberrima admonitione, ut poenitentiam agamus, dum dies salutis luceat, dum tempus acceptabile est. Irascere peccatis tuis, inquit Bacharius *g* vir doctrinæ, & eloquentia insignis, ut ultra non pecces: praevieni ultroque gehennæ saeva tormenta, & ipse tibi tortor exiit; ut cum venerit, nihil inveniat, quod in te possit punire inimicus. Sit tibi fames pro gladio, sitque pro flamma, ut manu carnificis voluntatis per abstinentiae penam costarum compago nudata visceribus sit, & pro supplicio ignis internas ossium medullas duræ sitis depascat incendium. Sit tibi vigilia velut officiorum custodia publicorum, ac sicut catena rigentis ferri, sic duriori consuetudine & lege constrictus sub imagine martyrii veniam misericordiae coelestis expecta. Poenitentiam differre res magni periculi est. Momento enim vivimus, nihilque incertius est.

g Bacharius Epist. de recip. lapsis.

est horâ nostræ migrationis. Quis scit an hâc nocte à nobis repetat supremus Dominus animam nostram? Quis scit an prolongando iniquitatem, misericordiæ nobis januam occludamus? Ego sanè totus inhorruî, si fortè legens incidi in illud, quod de Antiocho Rege scriptum est *h*, *O-rabat hic scelestus Dominum, & quo non esset misericordiam consecutus: itemque in illud quod de Esau scribit Apostolus, Non invenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis requisisset eam.* Scio quidem remissionis gratiam semper illis esse promissam, qui ex toto corde convertuntur; sed vereor, ne, qui dum potest non vult, justo Dei iudicio, cum voluerit, non possit. Dicit enim Scriptura *k*, *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdes te.* Formidabilis est magni Doctoris Augustini sententia de his, qui usque ad mortem protrahunt pœnitentiam: Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Nunquid dico damnabitur? Non dico. Sed dico etiam liberabitur? Non. Et quid dicis mihi? Nescio, non præsumo, non promitto, nescio. Vis te dubio liberare, vis quod incertum est evadere? Age pœnitentiam dum sanus es. Si enim tunc vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te demiserunt, non tu illa. Idem alibi *m*, Quomodo pœnitentiam agere possit, qui nulla jam pro se opera satisfactionis operari potest? Et idèd pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est, pœnitentia, quæ à moriente tantum petitur, timeo ne ipsa moriatur. De eadem re sic scribit Salvianus Massiliensis *n*, quem dicit Baronius fuisse novum sui temporis Hieremiam. Peccare non desinit, quem in extremis situm recedere à criminibus sola tantum facit impossibilitas, non voluntas. Qui enim à malis actionibus tantum morte discedit, non relinquit scelera, sed relinquitur à sceleribus. Ac per hoc necessitate exclusus à vitiis, & tunc puto peccat, quando cessaverit, quia quantum ad animum necdum desit, qui adhuc velit peccare, si possit. Non bonis itaque spebus innititur, qui ad hoc tantum peccat in vita, ut peccatorum molem redimat in morte. Item S. Asterius *o*; Tunc, inquit, prodest pœnitentia, cum pœnitens emendandi facultatem habet: sublatâ verò co-

piâ rectè faciendi inutilis est dolor & irrita pœnitentia. Quidam *p* usurarius in extremis constitutus, cum eum Sacerdotes ad pœnitentiam hortarentur, negavit se posse pœnitere, & exclamans dixit: O pœnitentia ubi es? Non possum amplius pœnitere, quia cum possem nolui. Et sic expiravit. Inimicâ videlicet persuasione mentitur, ait Faustus *q* Rhegiensis Episcopus, qui maculas longâ ætate contractas subitis etiam inutilibus abolendas gemitibus arbitratur: quo tempore confessio esse potest, satisfactio esse non potest. Nam quia Deus non irridetur, ipse decipit, qui mortem multis temporibus vixit, & ad quærendam vitam jam semivivus assurgit, ut tunc officiosus appareat, quando Dominicæ servituti omnia corporis, & animæ subtrahuntur officia. Hanc autem sententiam Alcimus Avitus Archiepiscopus Viennensis his verbis explicavit.

*Pœnitet ambigè quem sevò pœnitit: ergo
Præsentis spatium nobis dum creditur ævi,
Dum patulam cunctis Christi clementia sese
Præbet, præteritæ plangamus crimina vitæ,
Pœniteatque olim negligenter temporis acti
Dum licet, & sano ingenioque animoque valeamus
Nam qui peccatum moriens dimittit & ipsa
In serum tempus differt admissa lateri,
Non tam dimittit, quam dimittatur ab illis.*

His accedit quod securitatem diu vivendi nemo habet. Quanti enim, inquit Eligius *r* Noviomensis Episcopus, qui se ad extremum vitæ suæ pœnitentiam accepturos esse credebant, aut subitâ ruinâ oppressi sunt, aut fortè naufragio demersi, aut apoplexiâ ita percussi, ut non solum pœnitentiam petere, sed etiam signare se, aut orationem Dominicam dicere omnino non possent? Ergò pœnitentiam agamus confitendo peccata nostra, & dignè pro illis satisfaciendo, dum tempus habemus, nam omnis dilatio in hac re pessima est. Sed jam multa de pœnitentia dixi, quia, ut Florentis Tertulliani personâ induar, peccator omnium notarum cum sim, nec ulli rei nisi pœnitentiæ natus, non facile possum super illa tacere. Ne verò abutar lectoris patientiâ, de Litanis, quæ Psalmis Pœnitentialibus subnecti solent, nunc loquar, si prius dixero cum sancto Isaac *s* Presbytero, illum ponere terminum dilectis suis, qui cognoscit terminum hujus vitæ.

H h h h 2 Litania

p Ant. Davoultrius cat. hislor. c. 3. tit. 113. exem. 5.
q Faustus Epist. ad Bened. Paulinum. *r* Eligius
hom. 6. *s* Tertull. in fine lib. de pœnit. *t* Isaac
de com. mundi c. 18.

h 2. Mach. 9: 12. *i* Hebr. 12. 17. *k* Eccl. 5. 8.
l Aug. Hom. 41. inter 40. *m* Id. serm. 57. de
Temp. *n* Salvian. lib. 1. adversus avaritiam.
o Asterius Hom. 1.

§. IV.

Litania quid sit, & quod duplex. Litaniarum vis, & efficacia.

1. **G**Ræca vox Litania, si genuinam nominis significationem spectemus, seriam omnem, & ardentem precationem significat, à verbo *λειτουργία*, quod ardentem orationem importat. Apud Homerum, qui aliquem enixè precantur, *λειτουργός* vocantur, & in quodam Epigrammate Græco infernus *λειτουργός*, id est, inexorabilis, non ineleganter nuncupatur, quod nullis precibus flecti possit. Ufu tamen receptum est, ut pro certa quadam Ecclesiastica supplicationis specie, qua Dei misericordiam, sanctorumque patrocinium invocamus, Litaniam nomen usurpetur. Accipitur etiam quandoque pro solo *Kyrie eleyson*, tum in Græcis sanctorum Jacobi, Basilii, & Chrysostomi Liturgiis; tum à D. Benedicto ^u in regula dum ait, Supplicatio Litaniam, id est, *Kyrie eleyson*, & sic finiuntur vigiliæ nocturnæ: itemque Litaniam, & completum est. Monachi enim post versum dicunt ter *Kyrie eleyson*, deinde sequitur oratio Dominica, postea collecta, & sic finitur tam nocturna, quam diurna synaxis. Hanc autem supplicationem *Kyrie eleyson* commendat Epictetus Stoicus apud Arianum ^x: & Virgilius ^y preces Turni ad Faunum describens ait, *Faune precor miserere*. Quia verò multoties solent Litaniam processionaliter cantari, ipsa multitudo ^z *λειτουργία*, & procedentium ab ordine Romano, & ab aliis Litania vocatur. Abbas Joannes ^z in prato spiritali narrans cujusdam Episcopi humilitatem; Pertranseunte, inquit, Litania, id est processione. Nos hic de illis Litaniam loquimur, quibus sanctorum invocatio continetur, quarum usum multo ante Gregorii Magni tempora viguisse libello primo de Litaniam eruditissimè probat Nicolaus Serarius ^a tot antiquorum Patrum sententiis, tot veteris Historiam exemplis, tot validis rationum momentis, ut nec ejus diligentiam quicquam addi possit, nec sectarii novatores tam insignia antiquitatis testimonia ulla valeant exceptione submovere. Nullus certus auctor proferri potest, qui Sanctorum Litaniam primus invenerit; quamvis speciales quasdam,

^u Ben. c. 9. & 12. x Arian. l. 2. c. 7. y Virgil. l. 12. Aeneid. z Prat. Spirit. c. 210. a Serarius tom. 3. opusc. de litan. l. 1. c. 4.

nempè majores, quas vocant, in die S. Marci à B. Gregorio Magno; triduanas verò rogationes ante Dominicam Ascensionem à S. Mamerto Episcopo Viennensi circa annum Domini 452. institutas fuisse non contemnendi auctores asserunt. De utraque institutione legendus Serarius ^b libro de Processionibus. Etili ergò Litaniam quarundam, quæ processiones sunt, auctor aliquis ex antiquitate proferri possit, non tamen quæ precationes, nec quæ in iis sancti exorantur; sed illæ ab Apostolicis viris inductæ, quovis etiam vetustissimo auctore vetustiores reputantur. Quin docti plerique sentiunt, inter quos Janfenius ^c, & Baronius ^d, Christi Domini tempore jam usitatas Hierosolymis supplicationes, in quibus frequentissimè suum illud *Osanna* repetebant. Extant Harchmanni, Ratperti, Notkeri, & alterius Anonymi Monachorum S. Galli apud Helvetios versus quidam, & ritui, quibus Litaniam continentur in Bibliotheca veterum Patrum editionis Coloniensis ^e. Psalmis verò Poenitentialibus sacras Litanias rectè adjungi quis neget? In his enim primò misericordiam Dei supplici confessione imploramus; Tum Reginae cælorum pedibus provoluti misericordiam nostram potentissimæ mediatrici commendamus. Non omittimus Angelorum Principes, & omnes sanctos beatorum spirituum ordines supremæ naturæ dignitate sublimes, non Patriarchas divinâ familiaritate illustres, non Prophetas futurorum scientiâ conspicuos, non Apostolos Ecclesiæ Principatu gloriosos, non Martyres charitatis ardore succensos, non Confessores virtutum omnium splendore coruscos, non virgines illibati pudoris candore præfulgidas, non omnes denique cælestis curiæ cives, amicos Dei, & Principes universæ terræ. Petimus autem in Litaniam pro omni statu hominum universi generis bona, humana, divina, publica, privata, quæ ad animam, & quæ ad corpus spectant.

^b Serarius l. 2. de process. c. 7. & 8. c Janfen. in concord. cap. 110. d Baron. ann. 34. num. 5. e Tom. 15.

METRUM XXXI.

Densa triumphali vid. o procul agmina pompa,
Atque hilares, placidosque choros.
Plurima pars niveis, variâ pars altera sulget
Vestibus, auratisque stolis.

Jam

*Jam sinuosa lores rapuerunt stemmata venti ,
 Jamque micant pia signa crucis.
 Turtareas Christi propellit imago phalanges ,
 Et superi properant cives.
 Ordo Sacerdorum venerandaque turba canoris
 Carminibus passim exultant.
 Jam devota sacris aperitur scena virtutis
 Jam sanctæ resonant voces.
 Alternis precibus pueri, inuictæque puellæ,
 Atque senes, juvenesque canunt.
 Ter circum viridi trémuerunt vertice colles ,
 Ter longè tremuit tellus ,
 Terque repercussas resonabilis edidit Echo
 Voces, ter sonuere specus.
 Audio divinæ doies, titulosque parentis ,
 Audio virgineas laudes.
 Sed prius Ingeniis, Geniisque, & Pneumatis almi
 Placarunt precibus Numen.
 Tum puras, celeresque canunt sine corpore mentes,
 Ter triplici agmine distinctas.
 Nec veteris reticent Patres, mundi que parentes ,
 Et sacros recinunt vates.
 Quos & Apostoli sequitur sacra turba Senatus ,
 Magnaque Discipulorum acies.
 Et pueri insontes, rabies quos sæva Tyranni
 Sustulit è gremio matrum.
 Vos quoque commemorant, partem qui morte coronam
 Vertice sacro geritis.
 Et vos Pontifices, & quos sine sanguine virtus
 Vicinos dedit esse Deo.
 Postea feminei celebratur candida sexus
 Virginitas, castusque pudor.
 Sic omnes cœli proceres, patriæque beatos ,
 Sollicitant precibus cives.
 Denique per Christi mysteria sancta precantur ,
 Annuat ut votis Numen.
 Sic procul omne malum, dei prospera cuncta sereno,
 Respiciat populum vultu.
 Utque Dei mitis, mundi qui crimina tollit ,
 Agnus sit miseris clemens.
 Ista ter effati reticent: sed multa perorat
 Proxus humi sacer Antistes
 Et cum sancta preces plebs finit, æthera pulsant
 Plausus, ac tremulae voces.
 Pictaque tolluntur Christi vexilla, recedit
 Hinc chorus, & repetit templum.
 Tum subito Aligerum manibus collecta feruntur
 Ante Deum populi vota.
 Annuit his Numen, divinaque munera terris
 Dirigit largitur dextrâ.*

2. Difficillimum foret varios, & admirabiles
 Litaniarum effectus è probatissimis Ecclesiasticæ

Historiæ monumentis collectos recensere. In tanta enim exemplorum ubertate quid potissimum seligere, quid omittere debeam ignoro. Dicam tamen aliqua, quæ satis fuerint, ut maximam supplicationum utilitatem Ecclesiasticis viris commendent. Litaniis magnum Basilium obseratum Nicææ templum sine clavibus aperuisse magno Catholicorum applausu, magnâ Arianorum confusione Amphilochius f, & Zonaras g testantur. Litaniis Theodosium Imperatorem unâ cum clero, & plebe perpetuis imbribus imposuisse finem, post quos rei frumentariæ ingens copia sequuta sit, Nicephorus Callistus h affirmat. Litaniis pestem, ac famem vehementissimam S. Heribertum Coloniensem Archiepiscopum submovisse Abbas Tuitiensis i asseverat. Imperante Theodosio Proclus Constantinopolitanus urbem fœnestissimis terræ fragoribus concussam, Litaniis & supplicationibus liberavit, ut Baronius k, & alii l narrant. Omni enim populo cum Patriarcha orante sublatus in aëra puer, & mox in terram reversus, sacrum Trisagion se ab Angelis didicisse testatus est, quem hymnum cum psallerent universi, terræ quassatio cessavit. S. Mammertus à Viennensi sua civitate, ut Ado m item Viennensis refert, gravissimos depulit terræ motus, ignes cœlitus delapsos, ferarum irruptiones, aliaque plurima pericula Litaniis ad S. Juliani Basilicam institutis. Gregorius Magnus serpentum virus, & inguinariam pestem, qua Roma quotidianis cadaveribus complebatur, non semel Litaniarum precationibus avertit, ut in ejus vita Joannes Diaconus n scribit. Adversus bellicos incursum idemmet Gregorius o Litaniis indixit, ut ex Epistolis ipsius constat. Occasione magni terræ motus, de quo Agathias p, actas quotannis Litaniis anno 27. Justiniani Imp. docet Baronius q è veteri Historia. In creatione summi Pontificis cantatas Litaniis apud eundem Baronium commemorat Anastasius Bibliothecarius. Exundantis Tyberis alluvionem Litaniarum munimine repressam idem s narrant ex eodem auctore. Eisdem pro salute Urbis à Stephano Papa tertio frequentatas ipsomet Baronio t narrante

H h h h h 3 didi

f Amphiloch. in vita S. Basilii. g Zonaras tom. 2. Annalium. h Niceph. Call. l. 14. cap. 13. i Resp. Abb. in vita S. Heriberti. k Baroni ann. 446. nu. 9. l Theodor. Balsamon ad Can. 82. sexta Synodi in Trullo. m Ado Vien. et. 6. n Jo. Dixc. lib. 4. o Greg. Ep. 45. l. 9. indic. 4. p Agat. l. 2. q Baroni ann. 553. nu. 249. r Id. ann. 555. n. 10. s Id. ann. 717. n. 4. t Id. ann. 753. n. 3.

didicimus. Quibus verò præfidiis Adrianus Pa-
pa ad petitionem Caroli Magni barbaram, &
ferocissimam Saxonum gentem ad Christi fidem
perduxit: nonne Litanis pro eorum conversio-
ne in tota ditione Romanæ Ecclesiæ celebra-
tis, ut scribit Regino Abbas ^a? Quibus arti-
bus impurissimi Dæmones ab humanis corpori-
bus multoties expulsi sunt? nonne efficacissimo
Litaniarum exorcismo? Quâ ratione pluviarum
illuviones submotæ, procellarum sedata tempe-
stas, virulenta fulgurum vis repressa, devasta-
ntium flammaram extinctum incendium, con-
clamata multorum salus postliminio restituta,
fideles animæ è terribissimo Purgatorii ergastulo
eductæ? nonne Litaniis intimæ devotionis sen-
su recitatis? & Quidni igitur studeamus hoc salu-
berrimo poenitentialium Psalmorum additamen-
to divinam nobis misericordiam conciliare? Mi-
sericors & miserator Dominus ad beneficia hu-
mano generi præstanda suâ sponte proclivis ac-
cedentibus suffragiis omnium Sanctorum, am-
pliolem nobis tribuet donorum suorum largita-
tem.

^u Regino lib. 2. Chron. x Mart. del Rio disquis.
magic. lib. 6. cap. 2. Sigebert. an. 679. Abbas
Uspersg. an. 527. Greg. Turon. de gent. Franc.
lib. 2. cap. 34. Albert. Cranzius l. 2. metrop. c. 28.
Greg. Cedrenus in Justiniano.

CAPUT XV.

De Psalmis Gradualibus.

§. I.

*Quindecim Psalmis Gradualibus totidem
gradus Christianæ perfectionis indicari.
Vitæ spiritualis triplicem esse statum. De
ascensione mentis in Deum. Quinde-
cim animæ dignitates ex Abbate Cel-
lensi.*

Quindecim Psalmi Graduales à 119. us-
que ad 133. quartis Quadragesimæ feriis
præscripto in Breviarii ritu recitari debent.
Quia enim hæc diebus decet nos solito san-
ctiores esse, Psalmos istos ad consuetæ servi-
tutis pensum adjungimus, quibus etiam mo-

nemur ad vitæ spiritualis perfectionem quibus-
dam veluti gradibus ascensum parari. Memi-
nit horum Psalmorum, eorumque ritus Ra-
dulphus Tungrensis ^a. Ardo Monachus in
vita S. Benedicti Anianæ Abbatis ^b refert,
ipsum instituisse, ut ante nocturnam synaxim
quinque Psalmi à Monachis recitarentur pro
omnibus fidelibus in toto orbe terrarum vivis:
tum quinque pro omnibus defunctis, totidem-
que pro iis, qui nuper defuncti erant. Sed an
isti fuerint Psalmi Graduales, non liquet. Ipsa
autem Cantica graduum ternâ oratione distin-
cta noctu à Monachis recitata apud Bollan-
dum in vita S. Joannis Gorgiæ Abbatis cap. 9.
die 27. Februarii commemorantur. Hic verò
obiit anno 962. Ante Pium V. quotidie in
Quadragesima recitabantur, ut notat Gavan-
tus, & in antiquo usu Cluniacensi singulis an-
ni diebus; itemque in veteri Breviario Val-
lisumbrosæ in omni die feriali. Græci Psal-
mos graduales concinunt omnibus diebus Qua-
dragesimæ (præterquam Sabbatis, & Domi-
nicis, & in die Annuntiationis) quibus utun-
tur mysteriis ante sanctificatis, de qua re ex-
tat Canon sextæ Synodi in Trullo. Post quos
psallant Idiomelon diei, & Martyricum, &
tria similia Triodii, & tria Calendarii, si-
ve Menæi, ut habetur in eorum Typicis, &
Euchologiis. Hæc autem distinctio graduum,
sive à gradibus templi Salomonis desumpta sit,
sive ad vocem gradatim in cantu exaltatam
pertineat, sive reditum de captivitate Baby-
lonica in Hierusalem, aut aliud quidpiam se-
cundum historiæ fidem respiciat, quod spe-
ctat ad spiritualem intelligentiam, mysticis
animæ ascensionibus à sanctis Patribus Hila-
rio ^c, Augustino ^d, Chrysostomo ^e, Gre-
gorio Magnof, itemque à Callodoro, Re-
migio Antistiodorensi ^g, & aliis applicatur. Ad
supremum charitatis fastigium non nisi per gra-
dus pervenitur: motus enim, & conatus hu-
manæ voluntatis, sicut ad alia omnia, ita
etiam ad perfectionem non repente fit sum-
mus. Notandum est autem ex Brunone A-
stensi in Psalmum 119. quod, cum quindecim
sint Psalmi Graduales, non dicimus primum
gradum, secundum gradum, tertium gra-

^a Radulph. prop. 21. ^b Sex. syn. can. 52. ^c Hila-
r. Præf. prose. in Ps. grad. ^d Aug. in eisdem Psal.
^e Chrys. in Ps. 119. ^f Gregor. in Ps. 129. ^g Call-
stod. & Remig. in Ps. 119.